

O važnosti imena

Sedma vazmena nedjelja

24. svibnja 2020.

1. Liturgija Božje Riječi

Čitanje Djela apostolskih

Pošto je Isus uzet na nebo, vratiše se apostoli u Jeruzalem s brda zvanoga Maslinsko, koje je blizu Jeruzalema, udaljeno jedan subotnji hod. I pošto uđu u grad, uspnu se u gornju sobu gdje su boravili: **Petar i Ivan i Jakov i Andrija, Filip i Toma, Bartolomej i Matej, Jakov Alfejev i Šimun Revnitelj i Juda Jakovljevi – svi oni bijahu jednodušno postojani u molitvi sa ženama, i Marijom, majkom Isusovom, i braćom njegovom.** (Dj 1, 12-14)

Čitanje Prve poslanice svetoga Petra apostola

Ljubljeni: Radujte se kao zajedničari Kristovih patnja da i o objavljenju njegove slave mognete radosno klicati. ***Pogrđuju li vas zbog imena Kristova, blago vama, jer Duh slave, Duh Božji u vama počiva.*** Tek neka nitko od vas ne trpi kao ubojica, ili kradljivac, ili zločinac, ili makar i kao nametljivac; ako li kao kršćanin, neka se ne stidi, nego neka slavi Boga ***zbog tog imena.*** (1 Pt 4, 13-16)

Iz Evandelja po Ivanu

Objavio sam ime tvoje ljudima koje si mi dao od svijeta. Tvoji bijahu, a ti ih meni dade i riječ su tvoju sačuvali. Sad upoznaše da je od tebe sve što si mi dao jer riječi koje si mi dao njima predadoh i oni ih primiše i uistinu spoznaše da sam od tebe izišao te povjerovaše da si me ti poslao. (Iv 17, 6)

2. Odjeci Božje Riječi

Uvodna misao

a) Ime u okvirima našeg življenja

Povijest pokazuje kako je čovjek uvijek veliku važnost pridavao nečijemu imenu. Ime je nešto što čovjeka obilježava. Ono je nositelj nečijega identiteta. I prije nego li se netko rodi, razmišlja se o imenu koje će se dati tome novom biću koje se tek ima roditi. Svjedoci smo, isto tako, kako to ne biva uvijek jednostavno. Ponekad je postići dogovor oko imena djeteta nešto što je doista pomalo i mučno. Jer u cijelu priču se često žele umiješati i drugi ljudi, bilo da je riječ o bakama, djedovima ili tek dobrim prijateljima. Tada nastaje, barem za neko vrijeme, konflikt koji ne biva razriješen, dok konačno obitelj ne iznađe prikladno ime kojim će imenovati dijete. I već tada postaje jasno kako je ime oznaka osobe. Ono nije tek neki dodatak čovjeku, nego nešto što će ga kasnije obilježavati. Po njemu će čovjek biti razlikovan od drugoga čovjeka. Ime će biti garancija da nekoga možemo pozvati, odnosno da ga možemo prizvati ne bi li bio dionik našega životnog prostora. S druge strane, ne poznavati nečije ime garancija je, u nekom smislu, nemogućnosti susreta, odnosno bilo kakvoga odnosa.

Ove nedjelje liturgija Božje Riječi na jednak nam način progovara o velikoj važnosti imena i u kršćanstvu. Od prvoga čitanja iz Djela apostolskih pa sve do evanđeoskog ulomka pratimo, na neki način, dinamizam i važnost imena. Međutim, dok nam prvo čitanje iz Djela apostolskih progovara o konkretnim imenima apostola te imenu Isusove majke Marije, drugo čitanje iz Prve Petrove poslanice te evanđeoski ulomak iz pera evanđelista Ivana, govore o imenu, ali ga pri tome ne specificiraju na direktan način. No, i tada nam biva jasno o kojemu je imenu riječ ili nam se barem donekle čini jasnim o kakvoj naravi imena je riječ. Kako god, ime biva predstavljeno nečim istinski važnim u čitanjima koja su stavljena pred nas. Uputimo se, zato, u shvaćanje njegove istinske poruke.

b) Ime (grč. ονομα, „onoma“) – obrisi jednog pojma

Još u staroj Grčkoj ime je bilo od presudne važnosti za svakoga čovjeka. Po imenu su se ljudi razlikovali, a ono još važnije – po imenu se dozivao i Bog. Naime, grčka kultura u prvotnome stupnju razvoja nije pridavala veliku važnost imenovanju bogova. To je vidljivo iz brojnih spomenika koji su pronađeni na prostorima današnje Grčke. Stoga, uopće neće biti čudno susresti spomenike s natpisom – nepoznatom bogu. Dakle, u prvom stupnju razvoja starih religija Grčke, bog je čak mogao biti i anoniman, odnosno biti *a-nomos* (*a-noniman*), odnosno bez-imena. Kako kultura napreduje, a time i religija, vidljiv je pomak u shvaćaju boga. Bog sada nije više nešto bezimeno, nego je važno poznavati njegovo ime kako bi se moglo s njime stupiti u kontakt. Tako će, primjerice,

Zeus biti poznat i kao bog s više imena, a ne tek samo jednim. Za Grke je, dakle, u kasnijem razvoju religije bilo izuzetno važno poznavati ime boga. To će isto tako biti povezano i s raširenim magijskim poimanjem imena božanstva u starini. Zazivanje imena božanstva u staroj Grčkoj bila je garancija božanske zaštite te sigurnost pred napadom zlih sila.

Ista Grčka kultura ipak je imenicu ονομα (*onoma*), odnosno hrvatsku riječ *ime*, shvaćala i prevodila na različite načine. Tako je pojam ονομα, *ime*, označavao ne tek imenicu *ime* nego često i karakter osobe. Tako se, primjerice, na vlasničkim listovima u starini pisalo ime osobe koje bi označavalo sav njegov imetak. Od presudne je, stoga, važnosti bilo nečije ime. Ime, dakle, nije tek oznaka za osobu, nego ono predstavlja i njegovu bit, odnosno sveukupnost onoga što neka osoba jest. Drugim riječima, ono je više oznaka za narav nego li tek puka imenica koja bi ukazivala na osobu određenog imena. O takvome poimanju ove tako važne riječi, progovaraju nam, kako smo već pomalo i natuknuli, i današnja liturgijska čitanja.

1. Važnost imena u odlomku iz Djela apostolskih

Odlomak iz Djela apostolskih preuzet je iz prvoga poglavlja navedene knjige. Riječ je o tekstu – Dj 1, 12-14 – koji je izuzetno važno smjestiti u narativni kontekst samoga spisa. Autor Djela apostolskih, prema generalnom konsenzusu bibličara diljem svijeta, jest evanđelist Luka. Taj će podatak biti od presudne važnosti kako bi shvatili smisao cjelokupnog prvog dijela Djela apostolskih. Naime, Luka svoje literarno djelo stvara u „dva čina“. *Prvi čin* jest kreacija evanđelja po Luki na koji se nadovezuje *drugi čin* ovoga briljantnog pisca – knjiga Djela apostolskih. Tekst koji je pred nama ove nedjelje jest nastavak tekstualne cjelina Dj 1, 1-11 koja je sama po sebi „kopča“ (poveznica) između prvoga čina našega pisca – Lukinog evanđelja – te drugog čina – Djela apostolskih. Luka je u svome literarnom djelu htio kroz dva čina, ili kroz dvije etape, prikazati svoju snažnu teološku misao. Sada nam biva jasniji sami početak Djela apostolskih jer u njemu čitamo na neki način sažetak prvoga velikoga literarnog djela evanđelista Luke – njegovo evanđelje. Dakle, kroz sažetak cjelokupnog života i djela Isusa Krista Luka sada pravi prijelaz, ali i tematski daje podlogu za daljnji razvoj svoje teologije.

Evanđelist Luka, uočit ćemo, ima svoj pogled na povijest. Ta se povijest može gledati u dvije velike cjeline. Prva jest obilježena utjelovljenjem i životom Isusa Krista te njegovim spasonosnim činom umiranja za čovječanstvo, a druga cjelina jest vrijeme djelovanja Crkve u snazi Duha Božjega. O početku toga djelovanja čitamo pak na samome početku Djela apostolskih u Dj 1-11.

Odlomak koji je danas stavljen pred nas jest – Dj 1, 12-14. Sam tekst je po svojoj naravi „sumarij“, a to je vidljivo po tome što u tekstu nema direktne radnje, odnosno nedostaje nam sam zaplet radnje. Međutim, ovaj tekst u sebi ima jednu vrlo važnu dimenziju, a ona je apsolutno teološka. Naime, Luka želi odmah na početku svoga spisa prikazati jednu vrlo važnu istinu – kontinuitet između života Isusa Krista i Crkve koja se

manifestira svijetu u silasku Duha Božjega na dan Pedesetnice. Tekst ne koristi izraz *Dvanaestorica*, termin koji Luka rabi u svome evanđelju u Lk 9 prilikom naracije o izboru apostola. Taj će termin u Djelima apostolskim koristiti samo na jednom mjestu i to u Dj 6 gdje čitamo o izboru sedam muževa na dobrom glasu koji bi se posvetili posluživanju kod stolova. Naš tekst danas pak navodi njihova imena. I već tu vidimo kako je za pisca ime nešto čemu nije potreban dodatan opis. Po imenima koje navodi čitatelju je sasvim jasno kako je riječ o apostolima, odnosno *Dvanaestorici*. Njihova je, dakle, uloga samo jedna – biti garancija kontinuiteta Isusove osobe nakon njegove smrti i uskrsnuća. Uz apostole tekst navodi još jedno ime – Marije, Isusove majke. Znakovito je kako samo Mariji biva dan još dodatan opis. Ona je majka Isusova. Piscu je to na poseban način važno jer se i tu još jednom naglašava isti kontinuitet koji je prisutan kod imenovanja apostola.

Uz imena apostola, autor nam progovara i o nekim činima koje obavljaju. Ipak i prije čina autor naglašava nešto vrlo važno – dimenziju zajedništva. Oni bijahu na jednome mjestu i to postojani u zajedništvu. Stoga i tu vidimo kako uz imena, na neki način, opet progovara i karakter osoba. Jer biti zajedno jest karakteristika nečije osobnosti koja ga na sjajan način opisuje. To zajedništvo međutim, nije svrha samome sebi, nego svrhu pronalazi u jedinstvu u molitvi. Molitvi koja se već na počecima Djela apostolskih pokazuje kao nužna karakteristika osobe koja želi nastaviti aktivnost i djelatnost Isusa Krista. Nemoguće je, dakle, biti osoba u vrijeme djelovanja Crkve, a to je naše vrijeme, dragi prijatelji, ovdje i sada, koja će govoriti i djelovati na širenju Evanđelja ako nismo uronjeni u molitvu. Ona će biti snaga našeg djelovanja, nosivi stup naših aktivnosti i nastupa. To je molitva koja nas istinski čini onima koji nastavljaju uprisutnjivati lik i djelo Isusa Krista u ovome svijetu. Molitva je to cijeloga tijela Crkve – muškaraca i žena. Zato autor i naglašava prisutnost žena jer aludira na totalitet ljudskoga stvorenja pred Bogom. Tek taj totalitet našega zajedništva biti će garancija plodnosti našega poslanja u ovome svijetu.

2. „Pogrđuju li vas zbog imena Kristova...“

Drugo čitanje iz Prve Petrove poslanice stavlja pred nas također važnost imena. Ovaj puta za razliku od prvog čitanja iz Djela apostolskih, autor Prve Petrove poslanice rabi imenicu *ovoμα*, tj. ime te ju skladno povezuje s drugom imenicom – (osobom) Krist (a). Pred slušatelje Prve Petrove stavljen je, dakle, lik Krista, odnosno njegovo ime. Dobar poznavatelj grčkog jezika ovdje će uočiti grčku riječ *Χριστός* (*Christos*) koja označava Pomazanika ili Mesiju. Međutim, isto tako je činjenica da sama Prva Petrova od samoga početka naracije uz imenicu *Χριστός*, odnosno *Pomazanik*, rabi i riječ *Isus*. Stoga je apsolutno opravdano u današnjem odlomku jezičnu konstrukciju „ime Kristovo“ promatrati u smislu imena Isusa Krista. Međutim, ni to ne rješava problematiku navedenog izraza. Naime, o kakvom je imenu Kristovu riječ u odlomku iz Prve Petrove poslanice?

Ime Kristovo u dinamici odlomka današnjeg drugog čitanja iz Prve Petrove poslanice više ukazuje na karakter Isusove osobe te njegovo poslanje, nego li tek na puko osobno ime. Ono u kontekstu današnjeg odlomka prikazuje narav kršćanskog života koji je nužno obilježen likom Isusove osobe. Kršćani, kojima je upućena ova poslanica, pozvani su biti nositelji identiteta Isusa Krista, odnosno biti sami sudionici u njegovu identitetu. Tome ide u prilog i sam naziv *kršćani* koji je u ovoj poslanici izražen grčkom imenicom Χριστιανός (*christianos*) koja svoj korijen pronalazi u riječi Χριστός, odnosno *Pomazanik*. Stoga će put kršćanina zasigurno biti put istinskoga potvrđivanja prave naravi *Mesije (Pomazanika)* koji se objavio u Isusovu liku. Taj put, kako to implicitno naglašava današnja poslanica, često je put trpljenja. Da je to istina, vidi svatko tko je iole pokušao živjeti svoj identitet kršćanina u punini. Osoba koja se zove kršćaninom neminovno u sebi nosi oznaku patnje koja je oznaka njezine istinske pridruženosti Isusu Kristu. Zato ovome odlomku koji danas slušamo iz Prve Petrove poslanice, prethodi i rečenica: *Ljubljeni! Ne čudite se požaru što bukti među vama da vas iskuša, kao da vam se događa štogod neobično! (1 Pt 4, 12)* Patnja o kojoj govorimo nije nužno i primarno povezana uz tjelesnu patnju uzrokovanu bolesti, nego se odnosi prvenstveno na onu bol koju čovjek osjeća u dubini duše svaki puta kada istinski želi živjeti kršćanstvo, a s druge strane nailazi na nemali broj protivljenja. Istinska narav kršćanstva sadržana je, dakle, već u samome imenu *Krista*, a shodno tome i u imenici *kršćanin*. On, kršćanin, jest pomazanik Isusa Krista koji je svoju istinsku ljudskost pokazao ne toliko u trenucima slave, nego u trenucima dragovoljnog predanja svoga bića do smrti na križu. Tu se, dakle, krije istinski smisao imena Kristova koji onda daruje istinski smisao svakoj kršćanskoj egzistenciji.

3. „Objavio sam ime tvoje ljudima koje si mi dao od svijeta...”

Evandeoski ulomak stavljen pred nas ove nedjelje dio je velikoga završnoga Isusova govora prije odlaska u muku i smrt. Mnogi ovaj Isusov govor nazivaju Njegovom svećeničkom molitvom, neki k tome idu i dalje kada vele da je to veliko-svećenička molitva. Ne ulazeći sada u problematiku toga nazivlja, a isto tako i u vidu tematike našega promišljanja, mi ćemo se zadržati na mogućem značenju *imena* u kontekstu ovoga evandeoskog odlomka. Opravdano je zapitati se – na koje *ime* misli Isus u današnjem evandeoskom odlomku?

Evandeoski odlomak koji čitamo ove nedjelje svoj vremensko-prostorni ambijent pronalazi u kontekstu dolaska Isusova časa. Čas je u Ivanovu evanđelju oznaka za vrhunac Isusova poslanja na zemlji. Više puta u evanđelju po Ivanu slušali smo o važnosti pravoga časa, odnosno onoga istinskog trenutka konačnoga ispunjenja smisla Isusova poslanja i osobe. Isusov se čas, dakle, poklapa s trenutkom Njegove muke i smrti u kojoj se na potpuni način objavljuje narav Isusova lika. U kontekstu te objaviteljske uloge koju Isus posjeduje od samoga početka svoga javnog djelovanja, treba iščitavati i mogući smisao govora o objavi imena u današnjem evandeoskom odlomku.

Cjelokupni kontekst današnjeg evanđeoskog ulomka ukazuje nam, dakle, kako je smisao objave Očeva imena objava naravi Boga kao Oca. Današnji evanđeoski ulomak, stoga, više puta rabi glagol *dati* jer želi prikazati Isusovu neraskidivu vezu s Ocem. Isusova osoba, dakle, svoje djelovanje oblikuje u koordinatama darovanosti. Tu svijest darovanosti Isus živi od samoga početka svoga javnog djelovanja te želi da taj karakter dara na neki način prenese i na svoje slušatelje. Svaki Isusov čin u evanđelju po Ivanu treba iz toga razloga promatrati u smislu Očeva dara koji ne želi ostati tek puki dar, već biti sredstvo po kojoj se sam Bog objavljuje.

Jezična konstrukcija - „*Isus podiže oči k nebu i progovori...*“ - vidljiva je primjerice i u kontekstu Isusova oživljavanja Lazara (usp. Iv 11). Već je tamo bilo očito kako je svaki Isusov čin imao samo jednu svrhu – objaviti istinski karakter Boga Oca. Isusova djela su, dakle, plod povezanosti s Ocem Nebeskim i tu neraskidivu vezu promatramo dok čitamo evanđelje po Ivanu. Stoga je svrha govora o objavi Očeva imena u današnjem evanđelju višestruka. S jedne strane, ona potvrđuje legitimitet Isusa kao Božjeg poslanika, a s druge strane objavljuje istinsku narav Boga. No ne samo to - u objavi Božjega imena na potpuni način je nastupilo i eshatološko vrijeme potpune i konačne manifestacije Boga u svijetu.

Na koncu, ostaje nam upitati se – kakve to veze ima s mojim osobnim vjerničkim životom? Mnogostruka je važnost onoga što smo do sada rekli na temelju evanđeoskog ulomka. No, ono bitno moguće je sažeti na sljedeći način. U osobi Isusa Krista promatramo potpunu objavu Boga, tj. njegova lica. Svrha Isusovih djela jest, dakle, prikazati istinsku sliku Boga Oca koja je jednom zauvijek postala jasnom u slici samoga Isusa Krista. To je pak vidljivo iz neprestanog naglašavanja evanđelista Ivana kako su Otac i Sin jedno te borave jedan u drugome. Stoga će jedini ispravni put pristupanja Bogu biti put nasljedovanja Isusova karaktera. Osoba koja je sposobna u liku Krista prepoznati autentičnoga pisca „Očeve pripovijesti“ ima već sada u sebi oznake života vječnoga. Jer to je život u punom smislu riječi koji nam je Isus u svojoj osobi navijestio. Kršćanska će duhovnost, stoga, nužno biti Kristo-centrična jer u Kristu pronalazi puninu Života na koji je i sama pozvana. Usmjerimo, stoga, svoj pogled prema izgradnji autentične slike Boga koju nam je u baštinu ostavio Očev vjekovječni Sin – Isus Krist te budimo u sebi istinski nositelji Božjega Života.

Vlč. mr. sc. Ivan Benaković